

ERTA YOSHDAGI BOLALARDA IJTIMOIIY-EMOTSIONAL RIVOJLANISHNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING PSIXOLOGIK METODLARI

Ismoilova Yorqinoy Asqaraliyevna

Andijon viloyati 6-DMTT direktori

Annotatsiya. Tezisdagi erta yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot bolalarning emotsional javoblari, ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'siri hamda emotsional holatlarni anglash va boshqarish jarayonlarini o'rganishga qaratilgan. Shuningdek, ijtimoiy-emotsional rivojlanishni shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy psixologik va pedagogik metodlar, jumladan, art-terapiya, o'yin texnologiyalari, muloqotga yo'naltirilgan yondashuvlar hamda emotsional intellektni rivojlantirish strategiyalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-emotsional rivojlanish, erta yoshdagi bolalar, psixologik metodlar, emotsional intellekt, art-terapiya, ijtimoiy moslashuv.

Abstract: The thesis analyzes the psychological foundations of supporting social-emotional development in early childhood. The study focuses on children's emotional responses, their interaction with the social environment, and the processes of understanding and regulating emotional states. The paper highlights modern pedagogical and psychological methods used to enhance social-emotional growth, including art therapy, play-based techniques, communication-oriented approaches, and emotional intelligence development strategies.

Keywords: social-emotional development, early childhood, psychological methods, emotional intelligence, art therapy, social adaptation.

Аннотация. В тезисе анализируются психологические основы поддержания социально-эмоционального развития детей раннего возраста. Исследование направлено на изучение эмоциональных реакций детей, их взаимодействия с социальной средой, а также процессов осознания и регулирования эмоциональных состояний. В работе представлены современные психологические и педагогические методы развития социально-эмоциональной сферы, включая арт-терапию, игровые технологии, коммуникативные подходы и стратегии формирования эмоционального интеллекта.

Ключевые слова: социально-эмоциональное развитие, дети раннего возраста, психологические методы, эмоциональный интеллект, арт-терапия, социальная адаптация.

Kirish

Erta yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi ularning psixologik va shaxsiy kamolotining asosiy tarkibiy qismidir. Mazkur davrda bola atrof-muhitni sezish, o'z hissiyotlarini anglash, boshqalar bilan muloqot qilish va ijtimoiy normalarni o'zlashtirish jarayonlarini bosqichma-bosqich shakllantiradi. Ayniqsa, emotsional tajribalar va bola tomonidan namoyon qilinadigan hissiy reaksiyalar uning kelajakdagi psixologik barqarorligiga, ijtimoiy moslashuviga va kommunikativ ko'nikmalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli erta yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va uni boshqarishning psixologik metodlarini o'rganish maktabgacha ta'lim sohasi uchun dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy-emotsional rivojlanish bolalarning o'zlarini va boshqalarni anglash, emotsiyalarni ifodalash, boshqarish, hamkorlik qilish, empatiya ko'rsatish, muammolarni konstruktiv hal etish kabi qator ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta yoshda emotsional tajribalar yetarlicha qo'llab-quvvatlanmasa, bolalarda ijtimoiy chekinish, qo'rquvchanlik, agressiv xulq, impulsivlik kabi

muammolar yuzaga kelishi mumkin. Shuning uchun emotsional rivojlanishni barqarorlashtirishga qaratilgan psixologik yondashuvlar, o'yin faoliyati, konstruktiv muloqot va art-terapiya metodlaridan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar qatoriga oila muhiti, pedagogik jarayonning sifat darajasi, tengdoshlar bilan muloqot, bolaning temperament turi va psixologik barqarorlik darajasi kiradi. Oila muhitidagi hissiy iliqlik va qo'llab-quvvatlash bolaga o'z emotsiyalarini to'g'ri idrok etish va boshqarishga yordam beradi. Aksincha, keskinlik va beqarorlik hukmron bo'lgan oilalarda bolalarda emotsional beqarorlik, xavotirlanish va moslashuv qiyinchiliklari kuzatiladi. Pedagogik muhit esa bolaga ijtimoiy tajriba to'plashda, o'zini erkin ifoda etishda va ijobiy xulq modellarini o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi.

Ijtimoiy muhitning ta'siri ham erta yoshdagi bolalarda emotsional rivojlanishning ahamiyatli jihatlaridan biridir. Bolalar tengdoshlari bilan o'ynash jarayonida hamkorlik, navbat kutish, baham ko'rish, kelishmovchiliklarni hal qilish kabi ko'nikmalarni o'zlashtiradilar. Shu bilan birga, jamoaviy o'yinlarda yuzaga keluvchi konflikt holatlari bolalarning emotsional reaksiyalarini to'g'ri boshqarish bo'yicha tajriba orttirishiga xizmat qiladi. Tengdoshlar bilan muloqotda bola turli hissiy vaziyatlarni boshdan kechiradi va ularni konstruktiv boshqarish uchun psixologik qo'llab-quvvatlashga ehtiyoj sezadi. Ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlashning psixologik metodlari qatoriga art-terapiya, musiqiy-terapiya, rolli o'yinlar, dramtizatsiya, muloqot mashqlari, emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlar kiradi. Bu metodlar bolaga o'z his-tuyg'ularini tan olish, nomlash, ularni sog'lom usulda ifodalash, shuningdek, boshqalarning emotsiyalarini anglash imkonini beradi. Masalan, rolli o'yinlar orqali bolalar turli ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirib, emotsional reaksiyalarni boshqarishni amaliy o'rganadilar. Art-terapiya esa bolalarga emotsiyalarni so'zsiz ifodalash imkonini berib, ichki kechinmalarni yumshatadi.

Shuningdek, pedagoglarning emotsional kompetensiyasi bolalarda ijtimoiy-emotsional rivojlanishni shakllantirishda alohida o'rin egallaydi. Pedagogning mehribon, sabrli, empatiyali bo'lishi, bolaga shaxs sifatida hurmat bilan munosabatda bo'lishi uning ichki barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar bilan hamkorlik ham muhim bo'lib, ularning tarbiyaviy yondashuvlari, munosabati, bolaga ajratadigan hissiy e'tibori emotsional rivojlanishning barqaror shakllanishida hal qiluvchi kuchga egadir.

Umuman olganda, erta yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash murakkab, ammo zarur jarayon bo'lib, u psixologik, pedagogik va oilaviy yondashuvlarning uyg'unligini talab qiladi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Shodmonova Sh. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. T., 2008.
2. Choriyeva S., Raxmonova D. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirish. T., 2021.
3. Abduxamidova N. Emotsional intellektni rivojlantirish va bolalarda hissiyotlarni boshqarish metodlari. – T., 2022.
4. Эльконин Д.Б. Детская психология. М., 2008.
5. Umarov B.M. Psixologiya. T., 2012.
6. Mirqosimova M, Qosimova Z, Rasulova F. Umumiy pedagogika va psixologiya. T., 2022.